

Hvis er kødet?

Peter Thielst, *Kødets lyst – tankens list. Kroppens og seksualitetens idéhistorie*, Tiderne Skifter, København 2000, 184 sider, 238 kr.

Overskriftens spørgsmål er et spørgsmål, der ikke besvares i den bog, som her skal omtales. Og når bogen i undertitlen kaldes for kroppens og seksualitetens idéhistorie turde det være en ganske bastant overdrivelse. Der er nemlig ingen videre systematik i Peter Thielsts essay, for essay er det og ikke andet eller mere. Essay med frie og i alle retninger gående associationer, der demonstrerer en vis belæsthed og ikke andet. Et tæppebombardement af idéhistoriske facts, der måske kan være undeholdende for én med mindre viden end forfatteren.

Men derudover: ingenting! Ingenting ud over eventuel underholdning som et tv-program på *Discovery Channel*. Derfor kan det være passende for at højne underholdnings- og nytteværdien at lade omtalen gå omvejen over et spørgsmål som overskriftens. For hvis er kødet da for Guds skyld? Kødet er menneskenes, måtte svaret naturligvis common sense-like lyde, men hvad betyder så egentlig det, kunne der videre spørges. For nok er kødet menneskenes, men det er noget, menneskene i store spand af deres historie ikke har været opmærksom eller kun opmærksom på i meget tricky former, hvilket er grunden til, at det kan lade sig gøre at skrive en såkaldt idéhistorie så dramatisk hulter til bulter

som tilfældet er med Thielsts bog.

Så lad os for vort vedkommende starte til sidst. Med den sene modernitet, der godt med hensyn til en del af sine kendetegn kan benævnes postmoderne. Med galopperende markeds kræfter, hvad der dog ikke er meget mere end modernitet som sådan i, galopperende ligestilling mellem kønnene og et globalt hav af små, forsvindende historier i skyggen af enhver tænkelig stor histories larmende fravær – et fravær der til gengæld er især postmodernitet i.

Den ved første øjesyn gode idé Thielst får et sted hen mod slutningen af sin bog, at *sex* skulle være den sidste store historie er ved nærmere eftertanke og når man ser hvor lidt Thielst får ud af den heller ikke nogen bæredygtig idé, og Thielst bruger den heller ikke til noget, endsige til at standse det igangsatte endeløse hulter til bulter. Her skal det blot slås fast én gang for alle: hverken sex, kød eller krop formår at standse den markedsøkonomiske og globale kværnens hulter til bulter.

Kun et spørgsmål kunne skabe en vis tøven og eftertænksomhed i kraft af den mulige radikalitet, der hører spørgsmål til. Derfor er det også en iøjnespringende mangel, at Thielsts måde at bedrive essay på slet ikke, som noget fundamentalt for de fleste andre kendte essayformer, bedriver spørgsmål. Bedriver åbning af feltet og ikke kaotisk lukkethed om hulter til bulter.

Man kunne have håbet på, at den en passant nævnte bestemmelse af sex som sidste store fortælling kunne være gjort til grundbestemmelse og ordningskraft for forfatteren af stof-

fet, men man skuffes, og hulter til bulter tager yderligere over mod slutningen, hvor en læser normalt gerne ser en opsummerende, samlende bestemmelse. Så kunne kroppen og kødet have indtaget den plads som noget fundamentalt i en moderne og afmytologiseret verden, de vel gør. I stedet bruger Thielst dem altså som springbrædt til kaotiske stofophobninger og argumentreferater af hvad som helst, der nu præger produktet.

Noget sådant sker altså ikke, selv om Ole Fogh Kirkebys eklektiske metafor *kropstanken* med baggrund i Merleau-Pontys analyser af kroppen da nævnes og inddrages et sted med sympati. Problemet med denne bestemmelse allerede hos Kirkeby bliver helt klart i Thielsts bog, nemlig at den i virkeligheden udelukkende er en retorisk benævnelse af et filosofisk relevansfelt, men ikke mere.

Metaforen har fået en vis presse, som tyskerne siger, ved at prætere, at den med succes har formået at overflødiggøre bevidsthedens status i relation til sextemaet, hvilket bliver fatalt, når og hvis bevidstheden som cogito faktisk er afgørende instans for det filosofiske spørgsmål om, hvis kødet er. I det omfang nemlig, det måtte vise sig, at *kødet er bevidsthedens*. Hvis det skulle være sådan, som jeg tror det er, at de centrale temaer i relation til kødet er temaer, der fremkommer, fordi de for menneskets vedkommende er bevidsthedstemaer.

(Når kødet er bevidsthedens er det fordi det ikke eksisterer uden i relation til bevidsthed, eller rettere, vi har ikke noget billede af det uden at dette

billede er skabt af bevidstheden. Og skabt på en måde, så spørgsmålet om, hvad kødet skulle være i sig selv mister sin mening. Det er romantikken, der har givet os indsigten i, at bevidsthedens skabelse af verdens billeder er suveræn og kun kan overbydes af bevidsthedens skabelse af eventuelt bedre fungerende billeder af kødet end dem, vi havde, før de nye kom til. Således har vi ikke bare siden romantikken, men siden barokken sans for, at kødet er endeligt og forkrænkeligt, og at dets endelighed er definitiv, dvs. at det oppebærer en uudslettelig relation til dets tilintetgørelse. En tilintetgørelse vi med rette opfatter som definitiv. Sagt ex negativo: vi har ikke troværdige billeder i den nuværende historiske situation af kødet, i hvilke det kunne vise sig som noget andet end endeligt.

Hvis bevidstheden har et dikteret eller givet eller skænket forhold til noget, er det ikke noget "derude" i verden som kødet, men til sproget hvis medium henviser den enkelte bevidsthed til andre bevidstheder i et sprogfællesskab. Og det er præcist i et historisk, socialt og lingvistisk fællesskab med andre, bevidstheden er henvist til at afgøre med sig selv og andre, hvad kødet "er" Så dette er altså bevidsthedens, der igen er sprogets.

Det er bevidstheden og bekendelserne om det syndige og sanselige liv, som kristendommen *efter hedenskabet* – som det hedder med den mest betydningsfulde historiefilosofiske term hos Søren Kierkegaard – gør obligatorisk ved at skabe og installere netop denne diskurs. Dette var Søren Kierkegaard som sagt helt klar over, f.eks. i første

bind af *Enten-eller*, og Michel Foucault følger trop i 1976 med bogen *Viljen til sandhed*, hvor de bekendende procedurer med rette gøres ansvarlige for realhistoriske udviklingstrends i kødet selv.

Når der skal snakkes om sex, sådan som den her omtalte bog som sagt gør det ad nauseam, bliver kødet identifikations-og-socialisationsinstans, hvilket især er en idéhistorisk pointe, som må med for at selve den filosofiske refleksion over sagen kan komme rigtigt af sted og i gang. Som Kierkegaard så det som den originale teolog og teologihistoriker, han var, er det bevidstheden, der giver kødet den forjættende eller syndige kvalitet af lyst og opfyldelse, som præger det. Og dermed har vi balladen. Den ballade kristendommen i dens civilisationshistoriske betydningsfylde må tage hovedansvaret for.

Marquis de Sade såvel som Kant er bragt på den af kristendommen benævnte fællesnævner, og kontra kristendommen i dens moraliserende former er dette frem for alt en glædelig begivenhed, hvad besindige teologer som Løgstrup da også er ganske på det rene med. For hvad der er sket er, at den naturlige kærlighed med kristendommen har fået mund og mæle. Selvfølgelig har vi Marquis de Sade og Johannes Forføreren, men de viser bare, at det netop er bevidstheden og dens sprog, der bekender og finder på i en endeløs ontologisk offensiv, så at sige, af revolutionerede og blivende betydning for det kødelige menneske som sådan.

Det er bevidsthedens opgave at forsøge at begribe, hvilke implikationer det kan have, at ingen stor referent – heller ikke kødet, sex eller den eklektiske ”kropstanke” – reterer i det scenarium, som er (blevet) vores. Gud ske lov reterer bevidstheden – ikke som nogen stor og fundamentalistisk relik, men som en skrøbelig instans, hvormed vi i sprog kan søge at begribeliggøre os selv og hinanden, hvad det betyder, at ingen stor referent reterer. Er det ikke dermed, kan bevidsthederne spørge sig selv og hinanden i deres fælles sprog, især skrøbeligheden i det provisoriske vilkår, at vi er her i-verden som krop og på kroppes flygtige og intense – intense i kraft af bevidstheden om endeligheden deri – måde at være-her på, der bliver så vigtig?

Intensiteten eller intensiteterne i de menneskelige vilkårs drama kan altså gøres forstæelige, når det er den forgængelige krop, der gives bevidsthederne som udgangspunkt og slutpunkt. De specifikt menneskelige emotioner, sådan som vi har dem som moderne, og som mennesker i et vist omfang altid har haft dem, kan tårne sig op i deres mangfoldighed og kompleksitet. De kan melde sig som de instanser, der giver liv mening eller mangel på mening, intensitet eller kedsommelighed, og hvad det alt sammen bliver til, når det gælder. Og at det gælder, selv når vi vælger eller søger at vælge det trivielle og sikre, undgår en tilværelse udspændt mellem disse poler ikke at få at mærke. Åndens tempo og medium kontra kødets tempo og medium er skabt som polære, og trage-

dier givet naturbetingede skandaler i det kødelige eller verdensfjerne abstraktioner i det åndelige vil veksle med det modsatte. Grinagtighed – humor og ironi, og en skønne dag er det hele slut, og vi véd det, ikke mindst fordi vi har en krop, der minder os om det; kære og kærester der ikke bare forlader os i vrede, men endda forlader os uden videre og uden videre begrundelse. Men som også dukker op igen i skikkelser, vi mindst af alt havde troet mulige, begrænset som vi var i vores udsyn, da det, der forsvandt, forsvandt og tog sin verden med. Troede vi at verden som sådan havde taget sin afsked, kunne vores krop som krop i verden gjort af samme forunderlige stof som denne en dag igen forsikre os om, at af kødet opstår igen nye verdener af sig selv og uden at man kunne ville dem på anden måde end at tage imod dem i taknemmelighed, når de dog viste sig.

Ikke sært, at der i den lethed, som hører sådanne temaer til i kraft af disses åndelighed, også gemmer sig en tone i mol, der hænger sammen med, at de æteriske og stofløse dramaer ikke gives andre steder at udfolde sig end i kødet.

Måske har ingen givet denne lette, næsten dansende melankoli bedre tone end Mozart i sine store operaer om kødets vilkår som *Don Giovanni*, *Figaros bryllup* eller *Tryllefløjten*. Denne dansende melankoli, der ikke evner – heldigvis – at standse noget af alt det, der sker og må ske, men blot give det den dybde, som det virkelig fortjener.

Alt sådant og mere til kunne en aktualiserende bog om kødet have

handlet om. Men Thielsts gør det altså ikke. Og temaophobningen og de endeløse standpunkts- og argumentationsreferater kan ikke skabe – i hvert fald ikke for en læser som den der anmelder her – andet end en sær tristesse ved konfrontationen med den pointeløse stofophobning. Et supermarked er en for venlig metafor for, hvad man kommer ud for som læser af *Kødets lyst – tankens lyst*, for i et sådant kan man dog træffe på noget nødvendigt – et salathoved eller en bajer. Og metaforerne *lyst* og *lyst* lover langt mere end man får ved gennemløbet af den traurige historie.

Der gemmer sig absolut ingen listige eller lystige historier i bogen, og redaktørerne af *Slagmark* ville kunne bevidne, hvilken kattepine, jeg efter egen opfattelse har været bragt i. Man bad mig da om blot kort at lave en neutral note om bogen, hvad jeg forsøgte, men ikke formåede. Resultatet er derfor blevet som det nu er, og jeg skal for overblikkets skyld kort sammenfatte.

Thielsts bog vil i en rastløs stund kunne erstatte en gennemsnitlig udsendelse på *Discovery Channel*, og jeg har på ingen måde villet fralyve produktet en sådan potentiel brugsværdi. Men ellers vil jeg som med det tilfældige tv-kikkeri anbefale, at man selv i den slags situationer tager ordentlig føde til sig. Når nu verden er fyldt til randen med det, og livet er så kort som nævnt.

Hans Jørgen Thomsen